

NOVE ORGULJE U ŽUPI KRISTA KRALJA U ZAGREBU

Nastojanjem župnika vlč. g. Alojzija Žlebečića i ss. Dominikanki i velikom požrtvovnošću župljana nedavno su za ovu župu nabavljene nove elektronske orgulje »Cantate« (Model C) poznate tvrtke orgulja AHLBORN. Izborom karakterističnih registara, bojom tona i zvukovnošću ove se orgulje prilično približavaju klasičnim orguljama sa sviralama, te se na njima mogu izvoditi klasična orguljska djela kao i liturgijske skladbe, što očito pokazuje sama dispozicija ovih orgulja:

<i>I. Manual:</i>	<i>II. Manual:</i>	<i>Pedal:</i>
Prinzipal 8'	Schwegel 8'	Subbass 16'
Gedecktlöte 8'	Hohflöte 8'	Oktavbass 8'
Prinzipal 4'	Rohrflöte 4'	Basflöte 8'
Zartflöte 4'	Prinzipal 2'	Choralbass 4'
Waldflöte 2'	Terz 13/5'	Clarine 4'
Mixtur 4f.	Quinte 11/3'	Koppel I/P
Trompete 8'	Regal 8'	Koppel II/P
Koppel II/I	Tremulant	

Osim toga orgulje imaju i nekoliko pomagala za sviranje: Schweller (papučicu za dinamiku), regulator za zvučnike i dvije čvrste kombinacije (Organo pleno i Tutti).

Orgulje je u okviru proslave 50. jubileja svoga svećeništva svečano blagoslovio uzoriti gospodin Franjo kardinal Šeper koji je u subotu 6. rujna o. g. služio sv. misu u crkvi ove župe kojom je upravljao tri godine (1951.—1954.). U svom nagovoru on je neposredno prije blagoslova novih orgulja izrekao ove misli: »... Čemu orgulje? Draga braćo i sestre, mi smo kao stvorovi Božji dužni slaviti Boga našega Stvoritelja, Boga našega Otkupitelja, Boga našega prijatelja. Mi smo dužni Njega hvaliti i slaviti zbog Njegove veličine, zbog Njegove slave i zbog svih dobročinstava koje čini ljudskom rodu. I mi Njega slavimo molitvom, pjesmom, ali i glazbom. Već je u Starom zavjetu Gospodin odredio da Sinovi Izraelovi pjesmom i glazbom slave slavu Imena Gospodnjega. A orgulje su najprikladniji i najsavršeniji instrumenat baš za crkvenu glazbu. Zadnje vrijeme se više puta čuje u crkvi kojekakve instrumente koji su više određeni za druge svrhe, a orgulje su, kroz stoljeća se to već pokazalo, najprikladniji instrumenat za crkvenu glazbu. ... One mogu svirati na različite načine, različitim bojama pa i (ljudskog) glasa. One mogu imitirati i violinu i čelo i trublju i flautu i ljudski glas. Zato je to najdostojniji instrumenat za slavu Božju. I neka te orgulje ovdje pjevaju slavu Božju, neka pomažu da i vjernici pjesmom slave Boga.«

Za vrijeme svečanosti je župski mješoviti pjevački zbor pod stručnim i sigurnim ravnanjem prof. s. Slavke Sente uz promjenljive dijelove mise i nekoliko prigodnih moteta zanosno i složno izveo *II. Staroslavensku misu* A. Vidakovića. Na novim orguljama je svirao prof. Anđelko Klobučar. I ovom prilikom treba pohvaliti i izraziti iskrenu zahvalnost pjevačkom zboru Krista Kralja koji se već dugi niz godina, usprkos mnogostрукim i specifičnim teškoćama, uvijek rado okuplja u svojoj rodnoj župi, kako bi svojim zdušnim pjevanjem sudjelovao u liturgijskim slavljinama i uzveličavao slavu Božju.

Lj. GALETIĆ

Grad Vukovar leži na desnoj obali tog opjevanog »plavog Dunava« ali za Vukovarce često »crnog«, kada mu je potapljavao ulice i rušio kuće — i na maloj rijeci Vuki, koja ga svojim tokom, prije utoka u Dunav dijeli na dva dijela: na desnoj strani zvani »Stari Vukovar« koji je u Srijemu i »Novi Vukovar« u Slavoniji.

Dobio je ime po rijeci Vuki, no to ime više puta je mijenjao, sve dok mu Mađari nisu dodali svoj »var« (varoš — grad), te je do danas ostao Vukovar. Za vrijeme Rimljana bio je on tvrđava, a zvali su ga *Cornacum*.

Od vojvode Kolomana 1231. god. dobiva Vukovar povelju s izvjesnim povlasticama, koju je potvrdio i njegov brat kralj Bela IV. 1244 g.

1380. god. bio je župan sa sjedištem u Vukovaru glasoviti ban Ivaniš Horvat.

Mijenjao je Vukovar kako ime — tako i gospodare, jer su ga kupovala, a i dobivala za zasluge nekađnja vlastela, sve do 1. kolovoza 1526. godine, uoči Mohačke bitke, kada je pao u ruke Turcima, sve do 1687. punih 161 godinu. Na svom povlačenju Turci su ga zapalili, pa su 1688. u Vukovaru bile svega 44 kuće, dok je 1572. imao 306 kuća.

Nedaleko Vukovara nalazi se selo Sotin. U njemu je prije dolaska Turaka bio franjevački samostan, koji su isti zapalili, a svećenici iz samostana (porijeklom iz Bosne) povukli su se u šume i močvare oko današnjeg sela Laze, gdje su podigli crkvicu sv. Elizabete odakle su duhovnom hranom obskbljivali svoje vjernike za cijelo vrijeme turskog gospodstva u Slavoniji i Srijemu.

Po izgonu Turaka iz Vukovara 1687. g. preselili su se franjevci iz lazanskih šuma u Vukovar i već 1688. spominje se župnik u Vukovaru o. Josip Matijević. Za prvu nuždu podigoše franjevci crkvicu podno starog vukovarskog grada (u glavnoj ulici podno samostana). U početku nisu imali stalnu rezidenciju, već je bila podvrgnuta bačkom samostanu sve do 1704., kada je samostan u Baču razoren i spaljen od pobunjenih mađarskih hordi pod vodstvom Franje Rákocyja. Gvardijan u Baču o. Antun Oršić uspio je spasiti srebrninu i druge dragocjenosti i prenio ih u Ilok, Petrovaradin, Šaregrad i Vukovar, kamo se i sam preselio. Za smještaj tih stvari nije u Vukovaru bilo mjesta, pa je o. Oršić na brzinu dao napraviti nekoliko prostorija i što od drveta. Crkvice je bila podaleko od rezidencije, što je bilo vrlo nezgodno, pa su odlučili sagraditi novu crkvu na čast sv. Filipa i Jakoba i novi stan. 1723. bački gvardijan, Vukovarac o. Antun Balić odrekao se svakog prvenstva nad vukovarskim prezidentom o. Markom Dragojevićem i odonda je vukovarski samostan postao neovisan od bačkog.

Iste godine 24. VI. postavljen je kamen temeljac današnje crkve, koja je 16. XI. 1732. blagoslovljena, a 1738. posvećena crkva i zvona 5. X. 1773. položen je kamen temeljac sadašnjem tornju, jer je stari, podignut 1745., bio jako nagnut prema crkvi.

U crkvi bila su tri oltara: sv. Filipa i Jakoba, Zalosne Gospe, sv. Antuna Padovanskog i Božji Grob, dok je Put križa prekupljen od bivšeg beogradskog samostana. Tijekom kasnijih godina podignuti su ostali oltari.

1751. postao je franjevačkim provincijalom Vukovarac o. Josip Janković i on 1753. zamoli tadašnjeg Sv. oca papu Benedikta IV. za ostatke tijela jednog sveca, i tako je 24. VI. 1754. donešeno uz veliko slavlje tijelo sv. Bone i postavljeno na oltar sv. Josipa gdje leži već više od dvije stotine godina.

7. VI. 1826. donešene su u Vukovar moći sv. Franje.

1821. građene su nove orgulje. Sadašnje orgulje postavljene su 1939. Električnu rasvjetu crkva je dobila 1910.

Grad se razvijao, broj građana povećavao, pa se i crkva morala povećati, što je i učinjeno i dovršeno 1896. godine.

Vukovar bio je grad s više kako nacionalnih, tako i vjerskih zajednica, pa je u njemu bila, osim rimokatoličke, pravoslavna, židovska i kalvinska crkva, no najbrojniji bili su Hrvati rimokatolici. Vjerski život bio je jak, vjera čvrsta i stalna, dokaz je tome što poslije 161 godine turske vlasti nije ostao ni jedan musliman, a ni džamija. (Danas ima muslimana koji su se što između prvog i drugog, što poslije drugog svjetskog rata naselili).

Pjevanje u župnoj crkvi sv. Filipa i Jakoba bilo je pučko. Od postavljanja orgulja nije zabilježeno tko je u crkvi svirao sve do »orguljaša« glazbenika Dragutina Hruze (1854.—1915.), ali i onda bilo je pučko pjevanje, no znalo se kada se šta pjeva, npr. samo na župnoj misi prve nedjelje u mjesecu pjevala se jedna misna pjesma, dok u ostale nedjelje druga. Smrću Dragutina Hruze dolazi za orguljaša Čeh Dragutin Stari i tek u njegovo vrijeme nastaje crkveni mješoviti pjevački zbor. Svete mise nedjeljom i blagdanom bile su od u jutro u 6h (tiha s pučkim pjevanjem), u 7h (tiha sv. misa), u 8h (za đake osnovnih škola sa svojim zborom), u 9h (za srednjoškolce sa svojim zborom), u 10h (sv. misa za pripadnike njemačke nacionalnosti, kada je sve, pjevanje i propovijed bilo na njihovu jeziku), do 11h (pjevana župna sv. misa sa ženskim ili mješovitim zborom).

Bilo je više vjerskih društava: »Bratovština sv. Antuna«, »Bratovština Srca Isusovog«, »Treći red Sv. Franje« posebno za Hrvate, posebno za Nijemce, »Marijina Kongregacija« posebno za djevojke, gospođe i đake. Svako društvo imalo je svoju zastavu. Najbrojnija bila je Kongregacija djevojaka, koja je pod upraviteljem pok. o. Edmundom Knausom (u Vukovaru od 1936. sve do smrti 1958.) imala i svoj pjevački zbor i diletansku sekciju. Priredbe su davali osim u Vukovaru i u okolnim selima, želeći prikupljena sredstva utrošiti na podizanju novog Katoličkog doma (nešto slično kao Franjevačka dvorana u Zagrebu, sadašnja »Komedija«), jer je postojeći dom bio jako malen, ali i jako ruiniran, a nalazio se uz crkvu na samostanskom zemljištu, no to je omeo rat, a sada su tu vjeroučne prostorije.

U Vukovaru bilo je mnogo procesija. Na Uskrsnuću i Tijelovskoj procesiji osim crkvenih društava i puka sudjelovali su i službenici gradskih i državnih ustanova kao i grofovska obitelj Eltz i vatrogasna limena glazba. Na takozvane prosne dane, tj. tri dana pred Spasovo, išle su procesije: prvi dan u crkvicu sv. Roka u Novi Vukovar, drugi dan Žalosnoj Gospi u kapelicu na groblje u Stari Vukovar, treći dan do kapelice sv. Ivana Nepomuka, koja se nalazi u parku pred župnom crkvom. Na Spasovo poslije jutarnje sv. mise išla je procesija u ulicu iza crkve, tzv. Šamac, jer je taj dan god toga dijela grada. Ribari su najviše stanovali uz rijeku Vuku, pa je dan sv. Petra i Pavla bio god za taj dio grada. Imali su i svoju zastavu i nju su nosili u procesiji. Jedne je godine Vukovar na dan Srca Isusova bio potučen ledom, pa su se Vukovarci zavjetovali da svake godine na taj dan ide procesija do kapelice Srca Isusova na »Kugino groblje«. (U 18. st. vladala je u Vukovaru kuga, i neke od umrlih su tamo pokopali).

Ratne 1918. godine tadanji gvardijan o. Đuro Benčić zavjetovala je Vukovar da svake godine na Malu Gospu ide procesija na »Priljevo«, (periferijalni dio Vukovara) do kapelice »Gospi od Hrasta«. Početkom rujna svake godine hodočastilo se Gospi u Aljmaš i odmah sljedeće nedjelje procesija Žalosnoj Gospi na groblje u Stari Vukovar. (Novi Vukovar imao je svoje groblje).

Na dan sv. Roka god je za cijeli Novi Vukovar.

Procesije bile su velike i svečane, pjevalo se i molilo kroz cijeli grad, crkvena društva bila su sa zastavama svojih zaštitnika, a za Uskrsnuće i Brašančevo na starovukovarskom groblju već kod prvog zvonjenja pucali su »mužari«.

Bilo je mnogo i raznovrstnih obrtnika koji su imali svoje cehovske zaštitnike, kao npr. dimnjačari sv. Florijana. Taj dan bio je za njih praznik i služila se svečana sv. misa na kojoj su svi sudjelovali skupa sa svojim jednim pravoslavnim kolegom, jer je i za nje, kako je sam govorio, taj dan bio svetac.

Sv. Ivan Nepomuk, zaštitnik mlinara, svečano se slavio jer je u Vukovaru bilo dosta mlinara — vodeničara s Dunava.

»Hrvatsko dobrovoljno vatrogasno društvo« imalo je svoju limenu glazbu koja je zbog svojeg lijepog i kvalitetnog sviranja bila odlikovana od Kralja Aleksandra Karađorđevića. Među njima bio je samo jedan nekatolik, Židov, koji je 1942. s ostalim Židovima otjeran u logor, odakle se nije vratio.

Hrvatsko pjevačko i glazbeno društvo »Dunav« često je u svojoj lijepoj slavonskoj narodnoj nošnji sudjelovalo na raznim javnim priredbama i skupovima, a za velikih blagdana (nekada) na župnoj misi u crkvi pjevalo, dok je kompletan duhački orkestar vatrogasne glazbe svirao na pojedinim dijelovima mise, npr. na Prikazanju.

Taj isti vatrogasni orkestar je god. 1937. i 1938. na Badnje večer, dok je narod hrlilo u crkvu na ponoćku sjedio u crkvenom tornju i svirao Božićne pjesme. One su se nadaleko razlijegale, jer su prozori na tornju bili otvoreni, a i crkva nalazi se na visini, na Fruškoj gori. Uz lepršanje snijega koji je padao bio je to nezaboravan događaj.

1938. g. došao je za zborovođu »Dunava« mladi glazbenik, Slovenac po rođenju — Hrvat po životu (studirao je u Zagrebu), kompozitor više crkvenih pjesama Franjo Lužević. 1941. postao je profesor pjevanja na realnoj gimnaziji u Vukovaru. Kako je već bio umro orguljaš Stari i najviše je u crkvi svirao o. Edmund Knaus uz pjevanje zbora kongregacije djevojaka, došao je za orguljaša Franjo Lužević. On je 1940. osnovao pjevačko mješovito društvo sv. Cecilije, koje je pod njegovim ravnanjem djelovalo sve do pod konac 1945., kada je on, ne svojom voljom, otišao u Sloveniju u Ptuj.

Njegovim odlaskom pjevačko društvo nije se raspalo, djelovalo je i dalje, ali pravog zborovođe nije bilo. Nekada je svirao o. Edmund Knaus, učitelj Otahal, a za župnu misu učiteljica sviranja Ljuba Poić uz pomoć nekih franjevaca. Tako je išlo nekoliko godina, sve do dolaska č. s. Edelfride, a poslije nje drugih časnih sestara. 1952. prihvatio se dirigentske dužnosti pok. o. Zorislav Lajoš, ali je on ubrzo bio premješten. U ljeto 1953. dolazi u Vukovar o. Filibert Gas, i on preuzima dužnost dirigenta društva »Sv. Cecilije«. Svojom sposobnošću i ugodnom strogošću stvara zbor, kako je sam znao reći: »jedan od najboljih u Hrvatskoj«, jer je zbor ne možda brojčano velik, ali zato ima vrlo dobre pjevače. Poslije izvjesnog vremena zbor postaje čisto ženski, jer zborovođa iz ne-

kih razloga raspušta muški zbor. Pater Filibert odlazi pod konac 1954. g. i dolazi o. Božo Grđan. Mijenjaju se pjevači, sestre, »orguljaši«, »dirigenti«, patri i u već dosta godina ostala je dužnost časnih sestara da su i »orguljaši« i »dirigenti«, a pjevača je sve manje. Ne može se reći da narod ne ide u crkvu, da ne drži svoje katoličke dužnosti i običaje, ali za sadanji Vukovar koji je tri put veći nego prije drugoga svjetskog rata, sve je to malo. Ima ih koji ili iz obzira ili neke bojazni zapuštaju svoje vjerske dužnosti.

Događa se nedjeljom u ljeto da je crkva prilično prazna a pjevanje s nepotpunim zborom, dok se nekad naša crkva orila pobožnim pjevanjem.

Nezaboravno je tridesetih godina pjevanje pok. o. Kerubina Posavca, posebno kada je svojim »andeoskim« glasom pjevao dionicu »evanđeliste« u *Muci* na Cvijetnu nedjelju i Veliki petak, kao i evanđelje na ponoćki, i dvadesetih godina kada je u Vukovaru bio poznati glazbenik i kompozitor pok. o. Kamilo Kolb, koji je u crkvi i svirao i uvježbavao pjevače, i onaj njegov divni, »gromoglasni glas.«

Sada nam je i dirigent i zborovođa mlada, simpatična č. s. Veronika. Sposobna kao glazbenik, požrtvovna, ali na žalost s jako malim brojem pjevača mješovitog zbora. No s Božjom pomoću vjerujemo da ćemo opstati i u buduće ostati vjerni svojoj svetoj vjeri i dostojni svoga hrvatskog imena.

Klara LEVAR, rođ. Heršberger

BEOGRADSKI MJEŠOVITI ZBOR

Beogradska nadbiskupija rijetko je imala takvu svečanost kakva je priređena 20. travnja prilikom posvećenja novog nadbiskupa beogradskog, msgr. Alojzija Turka. Beograd ima prilično katolika po broju, ali prema broju stanovništva je veoma malo. Tako i župa gdje se odvijaju župske aktivnosti i to na raznim poljima, ali ne dolaze uvijek do izražaja zbog diaspore. Među župskim zborovima je najaktivniji i najveću pažnju privlači mješoviti zbor oo. lazarista na Čukarici. Ovaj zbor koji vodi o. Jurij DEVETAK već je imao više nastupa, ali za svečani trenutak biskupskog posvećenja on je pojačan. Dirigent je pripremio za ovu priliku raznovrstan, mogli bismo reći-ekumenski program koji odgovara inače životu Crkve u Beogradu.

Zbor je izveo *Sacerdos et pontifex*, J. Vodopivca, *Gospodine smiluj se Hladnika*, *Slavu iz Misa Seraphica* Sattnera. *Evo dolazim Gospodine* M. Tomca, *O dođi Stvorče* B. Kothea, zatim *Evo veliki svećenik* M. Tomca, *Svjat S. Mokranjca*, *Jaganjče Božji* iz *Misa Seraphica* Sattnera, *Ne boj se* S. Mav-a, *Ti si Petar* J. Skale i *Mnogaja ljeta* S. Mokranjca. Zbor je bio dobro pripremljen i stilski je lijepo pjevao. Zatim, zbor je bio elastičan kod izvedbe raznih kompozicija, koje su se izmjenjivale. Pjevanje je potpuno ispunilo crkvu, a nijansiranje je bilo vrlo ugodno. Kadence su bile skladne i dobro izdržane. U svim skladbama osjetila se točnost i sigurnost u nastupima i upadima. Kompozicije su pjevane na izvornim jezicima, na hrvatskom, slovenskom i srpskom jeziku. Za ovaj uspjeh je mnogo doprinio dirigent o. Jurij Devetak, koji je stalno i sigurno vodio cijeli zbor. Za orguljama je svirao prof. Franc Ban. Možda je trebalo samo dati više mjesta i pučkom pjevanju, ako je to moguće u Beogradu. No, sve je bilo u duhu ekumenizma i sveopće Crkve.

J. MIOČ

NASTUP DJEČJEG ZBORA NA SKUPŠTINI LIJEČENIH ALKOHOLIČARA

Dne 28. lipnja ove godine održana je prva svečana godišnja skupština Kluba liječenih alkoholičara Đakovački Selci.

Goste i sve sudionike pozdravio je na početku dječji zbor iz Đakovačkih Selaca. Pjevanje je s dječjom uvježbala s. Ankica Tomas, katehistica u toj župi.

Zbor je najprije otpjevao veselu i pobudnu himnu liječenih alkoholičara:

»Nisu nas pitali jesmo li krivi,
Dok smo lutali tužni i sivi;
A danas dan nije siv,
Dok sam sretan i živ ...

Autor teksta i glazbe spomenute himne jest Ruža Vešligaj koja je sama nekad bila alkoholičarka, a sada je muzikoterapeut za liječene alkoholičare u Vinskoj bolnici u Zagrebu.

Djeca su otpjevala još nekoliko veselih pjesama koje pobuđuju na radost pravoga života u trijeznosti i ljubavi.

Između pojedinih melodija djeca su recitala i nekoliko recitacija. Zamašno mjesto je zauzeo recital kojim pozdravljaju očeve koji se ostaviše alkohola i krenuše novim putem na radost svoje djece: »Očevi naši, da ste nam zdravo; danas vam kličemo, bravo, bravo. Pred nama zora je ljepšega dana, svjetlom budućnosti nove obasjana.«

Nastup djece razdraganim glasovima ostavio je lijep dojam na sve sudionike skupštine. Prisutni su osjetili ne samo radosnu čestitku i pozdrav nego i obvezu da radi ove djece još više porade na borbi protiv teške i razorne bolesti alkoholizma te ostvarivanju sretnijih obitelji, jednom riječju boljega svijeta.

Ivan ZIRDUM

KONCERTI, OPERE...

3. lipnja u HGZ-u nastupio je violončelist ISTVAN VARGA s djelima Couperina, Beethovena, Regera i Bacha.

* * *

6. lipnja violinist TEIKO MAEHASHI iz Japana održao je solistički koncert u Zagrebu svirajući djela od Prokofjeva.

* * *

U Gdansku je 6. i 7. lipnja naš poznati umjetnik na violončelu, VALTER DEŠPALJ održao solistički koncert izvedeći isključivo djela J. Haydna.

* * *

8. lipnja COLLEGIUM MUSICUM iz Zagreba predstavio se Križevčanima baroknim programom u Crkvi sv. Križa.

* * *

U Linzu zapažen koncert održala je ZAGREBAČKA FILHARMONIJA pod dirigentskom palicom P. Dešpalja. Solist je bio Josef Sabaini. Zastupljeni kompozitori: Glinka, Bruch, Čajkovski.

* * *

10. lipnja SLOVENSKI KOMORNI ORKESTAR pod vodstvom dirigenta Antona Nanuta u HGZ-u održao je koncert s djelima Haydna, Fascha, Srebornjaka, Merkua. Kao solisti nastupili su Eva Novšak — Houška, mezzosopran i Stanko Arnold, truba.

* * *

17. lipnja ZAGREBAČKI KVARTET gostovao je u Domžale izvedeći djela Strmčića, Beethovena i Dvořaka.